

ІНДЕКСНІ АКЦІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

С. Б. Єгоричева, д.е.н., доцент

А. М. Стогній, студент

Полтавський університет економіки і торгівлі

Однією з інновацій ринку цінних паперів останніх десятиліть стала поява специфічних фінансових інструментів інвестування, які отримали назву ETFs (англ. *Exchange Traded Funds* – фонди, що торгуються на біржі). Вони є акціями інвестиційних фондів, що здійснюють вкладення або у фізичні дорогоцінні метали (*Gold/Silver ETF*), або інструменти грошового ринку (*Liquid ETF*), або товарні (*Commodity ETF*) чи фондові індекси (*Equity Index ETF*). Саме останній вид цінних паперів, природа якого є найцікавішою, в українській та російській літературі отримали таку назву, як акції індексних фондів або просто - індексні акції. Їх ринок особливо динамічно почав розвиватися з початку XXI ст., хоча ідея створення таких фондів виникла ще наприкінці 1970-х років.

Портфелі інвестиційних фондів, що випускають індексні акції, повністю відповідають складу якого-небудь фондового індексу як узагальнюючого показника зміни курсів певної групи цінних паперів. Таким чином, вартість ETFs змінюється відповідно до динаміки обраного індексу. Завдяки великій кількості акцій у портфелі фонду виконується одна з головних вимог успішного інвестування – диверсифікація. Крім того, поточні коливання курсів акцій при слідуванні індексу певним чином згладжуються, що дозволяє інвесторам, у тому числі дрібним, отримувати стабільний дохід у рамках дотримання пасивної інвестиційної стратегії. Отже, основна перевага індексних акцій полягає у тому, що інвестор, навіть вкладаючи в інвестиційний фонд невеликі кошти, мов би відразу купує диверсифікований портфель цінних паперів. Особливо відчутна зазначена перевага у ситуаціях, коли інвестор не в змозі самостійно відслідковувати поточні курсові коливання та надає

перевагу консервативним інвестиційним стратегіям. Необхідно також зазначити, що ринок цих фінансових інструментів є надзвичайно ліквідним.

Першими індексними акціями, які у 1993 році почали торгуватися на біржі, зокрема, на Американській фондовій біржі, стали *Standard & Poor's Depository Receipts (SPDR)*. Портфель фонду, що їх емітував, точно відповідав індексу S&P 500, а їх вартість дорівнювала однієї десятої величини цього індексу. Протягом 1990-х років були випущені акції *DIAMONDS*, в основу яких був покладений *Dow Jones Industrial Index*, а також спільний продукт американського інвестиційного банку *Morgan Stanley* та британського банку *Barclays - WEBS*, що базувався на індексі зарубіжних фондових ринків *Morgan Stanley Capital International* і пізніше був перейменований в *iShares*.

Про значну популярність цих фінансових інструментів свідчить той факт, що якщо наприкінці 2002 року на провідних фондових біржах світу оберталося лише 274 ETFs, то на середину 2012 року тільки у США було створено 1200 таких фондів з активами у сумі 12 трлн дол. Серед провідних емітентів індексних акцій – банки *Barclays (iShares)*, *Merrill Lynch (HOLDRS)*, *Deutsche Bank (db x-trackers)*, *BNP Paribas (EasyETF)* та ряд інших.

Ринок індексних акцій чутливо реагує на загальні тенденції розвитку світових фінансів, тож у 2006 році у Туреччині був створений перший фонд, діяльність якого повністю відповідала нормам шариату. Його вкладення відповідали індексу *Dow Jones Islamic Market Turkey*, отже, не включали цінні папери компаній, які займаються такими видами бізнесу, як виробництво алкоголю та тютюну, азартні ігри, порнографія, клонування, звичайні банківська справа й страхування, більшість видів розваг. Наступного року був створений перший аналогічний фонд у США – *JETS Dow Jones*. Поки що у всьому світі налічується не більше п'ятнадцяти ісламських індексних фондів, проте вони демонструють стабільне зростання, залучаючи приватних та інституційних інвесторів.

В Україні перший індексний фонд, який працює з фізичними особами, – «Амадеус - Індекс ПФТС», розпочав розміщення акцій наприкінці 2007 року. Метою його діяльності було визначено отримання прибутку акціонерами фонду за рахунок збільшення вартості чистих активів фонду шляхом інвестування коштів акціонерів в акції українських емітентів, що

Проблеми методології та практики управління фінансами

складають індексний кошик *PFTS*. Цей індекс щоденно розраховується Фондовою біржею «Перша фондова торгова система», до його складу входять найліквідніші акції 20 українських підприємств.

Складнішу стратегію інвестування вибрав інший український ETF, створений у 2008 р., – Біржовий Індексний Фонд України компанії *Foyil Asset Management Ukraine*. Вона базується на двох основних українських індексах – *UX* та *PFTS*, по 50% ваги яких було об'єднано для створення композитного індексу. Відповідно до інвестиційної декларації, керуюча компанія переглядає портфель фонду у ті ж строки, коли переглядаються зазначені індекси, тому максимальне відхилення від динаміки індексів складає не більше 2-4%.

Отже, основними перевагами індексних акцій як об'єкту інвестування є наступне:

- торгівля індексними акціями відбувається виключно на фондових біржах, вони проходять процедуру лістингу, тобто є надійними та ліквідними фінансовими інструментами;

- індексний фонд перебуває під жорстким контролем з боку держави, що гарантує безпеку володіння індексними акціями;

- інвестор, який вклав кошти в індексний фонд, завжди знає, які акції складають його портфель, тобто забезпечується повна прозорість діяльності керуючої компанії;

- за рахунок пасивної ролі керуючого суттєво знижуються операційні витрати фонду;

- будучи надійним інструментом для консервативних інвесторів, індексні акції можуть використовуватися й для складних торгових й інвестиційних рішень, у маржинальній торгівлі, хеджування ризиків, в арбітражі ф'ючерсних контрактів та «грі» на пониження тощо.